

AUCHITHYAM UGC-CARE Listed Journal | Volume-4 | Issue-3 | March 2023 | ISSN: 2583-4797

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

భారతీయభాషల్లో భాగవతం: విశ్లేషణ

పరిశ కృష్ణస్వామి

తెలుగు ఉపాధ్యాయులు,
ఉన్నత పాఠశాల, ఎల్లారెడ్డి మండలం,
కామారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ.

సెల్: +91 9885326581. Email: telugaayana.pks@gmail.com

Keywords: ప్రాచీనసాహిత్యం, పోతన, భాగవతం, భారతీయభాషలు, కృష్ణస్వామి

ఉపోద్ఘాతం:

మానవజీవనకళ్యాణానికి భారతీయసంస్కృతి, వాఙ్మయం మూలాలని చెప్పవచ్చు. ఈ విషయం ఉటంకించడానికి భారతదేశం కర్మభూమి అని, పుణ్యభూమి అని సుప్రసిద్ధం. ఈ కారణంగా మనదేశం ప్రపంచానికి గురుస్థానంలో నిలుస్తుంది. ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షపురుషార్థాల సాధనలో నిరంతర అన్వేషణలో జ్ఞానానికి పెద్దపీట వేసింది. ఆత్మసాక్షాత్కారం పొందే క్రమంలో ఎందరో ఋషులు, యోగులు, జ్ఞానులు, భక్తులు, త్యాగమయులు, సమాజసేవాసంపన్నులు ఈ దేశ ఉన్నతికి నిర్విరామకృషి చేశారు. ఆ కృషి అంతిమఫలితం ఆత్మానందం. భగవంతునితత్వరహస్యం. ఈ విషయాలను స్పష్టం చేసేది భారతీయ ప్రాచీనసాహిత్యం. అవి వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, ఇతిహాసాలు, పురాణాలు, కావ్యాలు మొదలైనవి. ఈ రహస్యం తెలిసిన ఎందరో మహాత్ములు భారతభూమిని పుణ్యస్థలంగా కొనియాడుతారు. అందుకు ఒక ఉదాహరణ స్వామి వివేకానంద ఖండాంతరాలు తిరిగివచ్చి ఓడ దిగిన మరుక్షణం ఈ నేల తల్లి పవిత్రధూళిని తన శిరస్సుపై ధరించడమే.

నేటి సమాజంలో నానాటికి దిగజారిపోతున్న నైతికవిలువలు, మానవుడి దృష్టి అభివృద్ధి పేరుతో చేస్తున్న విచక్షణ లేని కృత్యాలేనని ఇలాంటి దుస్థితి నుండి మానవుడు బయటపడి ఈ ప్రపంచం సౌభ్రాతృత్వంతో వెళ్లి విరియాలని, లోకకళ్యాణం జరిగి తీరాలని భావించి, ప్రాచీన వాఙ్మయాన్ని విభిన్న కోణాల్లో ఆవిష్కరించే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. అందులో భాగంగానే భారతీయ ప్రాచీన వాఙ్మయాలైన వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, బ్రాహ్మణాలు, అరణ్యకాలు, రామాయణ, భారత, భాగవత, కావ్యాలు, పురాణాలు, స్మృతికావ్యాలు ఇలా ఎన్నో కొత్త కొత్త రీతులలో సరికొత్తగా ఆవిష్కరించబడుతున్నాయి. ఈ ఆవిష్కరణలు మానవునికి

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

భారతీయసంస్కృతి, సాంప్రదాయాలు కర్మసిద్ధాంతాల పట్ల భక్తి భావంతో జ్ఞానమార్గం గుండా భగవంతుని చేరే పూలదారులు వేస్తున్నాయి. అలాంటి వాటిలో మన వేదాలు ప్రపంచ భాషల్లోకి అనువదించబడడం గర్వించదగిన అంశం.

దేవభాషగా కీర్తించబడుతున్న సంస్కృతం ప్రపంచభాషలకి ఆదిభాషగా ఊహించవచ్చు. సంస్కృతభాష నుండి అనేకభాషలు పురుడుపోసుకున్నాయని పరిశోధకులు మాట. అటువంటి సంస్కృతభాషలో భారతపుణ్యసీమపై రూపుదిద్దుకున్న రామాయణ, భారత, భాగవతాలను అధ్యయనం చేయడం ఎంతో అవసరం. అలాంటి దారిలో మహాభారతం దేశ, కాల, మనుషుల మధ్య భిన్నభావనలను ఆవిష్కరించి, మానవుడు ఎంచుకోవలసిన మార్గాలను సూచించింది.

భాగవతపురాణవైశిష్ట్యం:

ఈ సృష్టి ప్రయాణం ఎలా సాగుతుంది దానికి కారకులు ఎవరు? ఈ లోకాన్ని నడిపిస్తున్నది ఎవరు? వంటి ప్రశ్నలకు సమాధానంగా ఉద్భవించిన మహాపురాణం భాగవతం. వ్యాసుడు రచించిన 17 పురాణాలతో సంతృప్తి పొందక వ్యాసుడు నారదుని ఉపదేశంతో శ్రీమన్నారాయణని చరిత్ర ఆయన భాగవత కథామృతాన్ని 18వ మహాపురాణంగా రచించి సంతృప్తిపడ్డనాడు. 'అత్ర జ్ఞాన విరాగభక్తి సహిత నైష్కర్మమావిష్కృతమ్' భాగవతం భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య సంయుతమైనదని పై సంస్కృత వాక్యం. భాగవతంలో లేనివిద్య ఇంకెక్కడా కానరాదు అంటే అది అతిశయోక్తి కాదేమో. “భక్త్యా భాగవతం జ్ఞేయం వ్యుత్పత్త్యాన టీకయ” అన్న ఆర్యోక్తిని పరిగణించి భాగవతం భక్తి ప్రధానమైనది. భాగవతం భగవంతుడైన శ్రీహరిలీలావిశేషాల కథల సమాహారం అష్టాదశపురాణాలలో ఒకటి.

శ్రీమహాభాగవతపురాణం ఆయా సందర్భాలలో దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ నిమిత్తం అవతరించిన అవతారమూర్తుల కథలు, అందులోని ఆ భగవానుని కృపకు పాత్రమై మోక్షం పొందిన వివిధ రూపాలు, శ్రీహరి లేని చోటు, పాత్ర, వస్తువు ఏదీ లేదని అణువణువున శ్రీహరి ఉంటాడని, భక్తితో భజిస్తే పలుకుతాడని, నిరూపిస్తాయి భాగవత కథలు. అందుకే భాగవతం భక్తిరస కథాకావ్యం. ఇంత విశేష మహాత్మ్యం కలిగిన భాగవతం వ్యాసుడి చేత రచించబడడం లోక కళ్యాణార్థమే. ఇంతటి విశిష్టత కలిగిన భాగవతం ప్రపంచ భాషల్లోకి అనువదించబడడం, దాని ప్రశస్తిని, మాహాత్మ్యమును, భక్తిమార్గప్రాధాన్యతను తెలియజేస్తుంది. అలా భారతీయభాషల్లో అనువదించబడిన కొన్నింటిని రేఖామాత్రంగా ప్రస్తావించడం మరియు పోతన భాగవతరచన మాధుర్యం రుచి చూపడం ఈ వ్యాస ప్రధాన ఉద్దేశం.

హిందీ భాషలో భాగవతం:

1935 ప్రాంతంలో కృష్ణకథా సాహిత్యం శ్రీ వల్లభాచార్యుల ప్రయోగంతో జనబాహుళ్యంలోకి వచ్చింది. భాగవతం ఈ వల్లభాచార్యుల ప్రవచనాలను ఆధారంగా చేసుకొని వారి శిష్యుడైన సూరదాసు కొన్ని భాగాలను 'సూరసాగర్' అనే పేరుతో దోహాలుగా గానం చేశాడు. ఈ సూరసాగర్ లోని పదాలు 1,25,000 కాక నేడు 10,000 మాత్రమే లభిస్తున్నాయి. సూరదాసు భాగవతం భగవల్లీలాత్మక పదం -

"బ్రజ్ భయో మహార కై పుత్, జబ్ యహ బాత్ సునీ!

సుని ఆనందే సబ్ లోగ్ గోకుల్ నగర్ సుని"¹

అని ప్రారంభమవుతుంది. పిల్లల భావాలను బాలకృష్ణుని చిత్రణలో కవి అద్భుతమైన తెలివితేటలను మరియు సూక్ష్మ పరిశీలనను ప్రవేశపెట్టాడు-

"మయ్యా కబహిం బడోగీ చీటీ?"

కితీ బార్ మోహిం దూధ్ పియత భాఈ, యహ అజహూ హై ఛాతీ!"²

'అమ్మ నా చిన్న జుట్టు ఇంకెప్పుడు పెరుగుతుంది ఎంతో కాలంగా నేను పాలు తాగుతున్న నా జుట్టు అజ్జు జుట్టుల ఎప్పుడు అవుతుంది.' అని బాలకృష్ణుని అమాయకత్వాన్ని చిలిపితనాన్ని గమ్మత్తుగా చిత్రించాడు సూరదాసు. ఈ విషయాన్ని ప్రముఖ హిందీ కవి కొనియాడారు. ఒక్కోసారి తులసీదాసు కవిత్వాన్ని మించిపోయే కవిత్వం సూరదాసు రాసాడని అనిపిస్తుంది. ఈయన వల్లభాచార్యుని శిష్యుడు. శ్రీ వల్లభాచార్యుడు శ్రీమద్భాగవతమునకు వ్యాఖ్యానము కూడా రచించినట్లు తెలుస్తుంది. 1590 నుండి 1640 ప్రాంతంలో 'దశమస్కంధ' అనే పేరుతో ఆనందదాసు భాగవతకథానువాదం చేశాడు. హిందీలో 'సదాసఖి పాల్' భాగవతం ఆమూల్యాగ్రం వచనంలో అనువాదం చేశాడు.

కన్నడ భాషలో భాగవతం:

సంస్కృతభాగవతం ఆధారంగా చాటు విఠలనాథుడు కన్నడలోకి యధానువాదం చేశాడు. ఇది కన్నడ భాషలో చాలా ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఇది భామినిషట్పది వృత్తాలలో సంగ్రహించిన రచన. ఈ కన్నడ అనువాదం ఒక్కరితో సాగక మరో ఇద్దరు కవుల

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

సహాయంతో సాగిందని పూర్వపరిశోధకులు వెల్లడించారు. చిక్క దేవరాయ ఒడయార్ అనే రాజకవి రచించిన భాగవతం కన్నడ సాహిత్యలోకంలో విశేష ఆదరణ పొందినట్లుగా తెలుస్తుంది.

అస్సామీ భాషలో భాగవతం:

వైష్ణవాచార్యుడు శ్రీశంకరదేవుడు (1449-1569) రచించిన భాగవతం అస్సామీ భాషాసాహిత్యంలో ప్రధానమైనది. అయితే ఇందులోను పూర్తిగా శంకరదేవుడే రచించలేదు. కొంతభాగం శిష్యులు అనువదించినట్లు తెలుస్తుంది. భాగవతంలోని కొన్ని రుక్మిణీ-హరణం, కృష్ణుడిజీవితం వంటి భాగాలను రచించాడు. విశేషమేమిటంటే శంకరదేవుడు - పోతనలు సమకాలికులు. మరియు వారి ఇద్దరి అనువాదభావాలకు పోలిక ఉండడం మరో విశేషం. అస్సామీ గద్య సాహిత్యపితామహుడు బట్టదేవుడు. అస్సామీ సాహిత్యాన్ని ప్రభావితం చేసిన 'కథాభాగవత్' వచనంలో అత్యద్భుతంగా రచించినవాడు. ఈయన 1558-1638 కాలంలోని వాడు. బట్టదేవుడికే 'భట్టాచార్యుడు' అని నామాంతరం ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

తమిళభాషలో భాగవతం:

పరదరాజు అయ్యంగార్ విశిష్టాద్వైత సాంప్రదాయం అనుగుణంగా భాగవతాన్ని తమిళంలోకి అనువదించాడు. 16వ శతాబ్దానికి చెందిన మరోకవి 'శైల్యేశూరువార్' అనే కవి 5000 పద్యాలతో భాగవతాన్ని అనువదించాడు.

బెంగాలీ / వంగభాషలో భాగవతం:

'మాలధరవసు' అనే కవిసంస్కృతభాగవతదశమస్కంధం నుండి శ్రీకృష్ణనిర్యాణం వరకు 'శ్రీకృష్ణ విజయం' పేరుతో రచించాడు. ఇది విష్ణుపురాణం ఆధారంగా సాగినట్లుగా పరిశోధకులు వెల్లడించారు. మాలధరవసు కవి 15 శతాబ్దానికి చెందిన వాడని తెలుస్తుంది. 'శ్రీకృష్ణమంగళ' అనే పేరుతో మాధవాచార్య కవి భాగవతదశమస్కంధం ఆధారంగా అనువాదం సాగించినట్లు తెలుస్తోంది. భాగవత దశమ, ఏకాదశస్కంధాల ఆధారంగా 'శ్రీకృష్ణమంగళ' అనే పేరుతో మరోకవి కృష్ణదాస్ భాగవత అనువాదం సాగింది. పరశురామదాసు కవి దశమ, ఏకాదశస్కంధాలనుసరించి 'శ్రీకృష్ణమంగళ' అనే పేరుతోనే మరో కావ్యం రచించినట్లుగా తెలుస్తుంది.

16వ శతాబ్దానికి చెందిన రఘునాథభట్టాచార్య 'కృష్ణప్రేమ తరంగిణి' అనే పేరుతో ద్వాదశస్కంధాలను 20వేల పద్యాలలో అనువదించాడు. వీరికే 'భాగవతభట్టాచార్య' బిరుదు ఉన్నట్లుగా తెలుస్తుంది. భాగవతద్వాదశస్కంధాలను అనువదించిన కవి

AUCHITHYAM UGC-CARE Listed Journal | Volume-4 | Issue-3 | March 2023 | ISSN: 2583-4797

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

దుర్గభానంద మరొక కవి. దుఃఖీశ్యామదాసు దశమస్కంధభావం ఆధారంగా 'గోవింద మంగళ' అనే గ్రంథం రచించాడు. మరొక కవిగోపాలవిజయాఖ్యాక 'దేవకీనందనసింహ' అనే పేరుతో భాగవతఅనువాదం చేశాడు. భాగవతం అధారంగా చైతన్యం చైతన్య మతంగా వ్యాప్తి చేశాడు. భజనకీర్తనల ద్వారా భగవంతుడిని పొందవచ్చునని చాటి చెప్పిన వాడు.

"It seems highly probable that the chaitanya sect and its doctrines... had an independent origin directly from the srimadbhagavata tradition."³

గుజరాతి భాషలో భాగవతం:

గుజరాతి భాషలో నరసింహ మెహతా రచించిన భాగవతం సుప్రసిద్ధం. భాగవతం దశమస్కంధభాగాలను ఋతురాముడు అనే కవి మరియు బాలభానుడు అనే కవులు విడివిడిగా రచించినట్లు తెలిసింది. ప్రేమానందుడు అనే మరొకవి కూడా గుజరాతి భాషలో భాగవతాన్ని రచించినట్లు తెలుస్తుంది. రత్నేశ్వరుడు భాగవతాన్ని సంక్షిప్తీకరించారు.

ఒరియా భాషలో భాగవతం:

ఒరియా భాషలో జగన్నాథ దాసు భాగవతం ఎంతో ప్రత్యేకతను కలిగి ఉంది. అయితే ఇది సామాన్య ప్రజామోదం కోసం రచించినట్లుగా తెలుస్తుంది. దీని వెనుక కూడా ఒక కథావిశేషం కూడా ఉంది. జగన్నాథ పండితుని తల్లి పద్మావతి దుఃఖాన్ని పోగొట్టడానికి జగన్నాథ పండితుడు ఈ భాగవతం ధనవంతులందరికీ, దరిద్రులకీ సమానంగా అందాలని అత్యంత సులభశైలిలో ఒరియా భాషలో రచించి ప్రచారం చేశాడు. హాయిగా పాడుకోవడానికి వీలుగా నవాక్షరీ ఛందస్సులో రచించారు. అంత్యప్రాసలు అందమైన భావాలను జోడించి పామరులు సైతం పాడుకొనేలా రచించి ప్రసిద్ధికి ఎక్కాడు. అందుకే ఒరియా ప్రజలు జగన్నాథ దాసు భాగవతాన్ని పూజిస్తారు. భక్తి భావంతో పట్టిస్తారు. ఈ విషయం చూస్తే తెలుగులో పోతన భాగవతానికి పోలికలు కనిపిస్తుంది. తెలుగు భాగవతం కూడా పండిత పామర జనరంజకం కదా! జగన్నాథుడు రచనకుగాను శ్రీ చైతన్య ప్రభువు 'ఒతిబొడి' (సహజకవి) అని కీర్తించాడు. ఒరియా భాషలో జగన్నాథ దాసు భాగవత రచనకు చైతన్యాన్ని ప్రభావం కూడా ఉండి ఉండవచ్చు.

మరాఠీ భాషలో భాగవతం:

మరాఠీ సాహిత్యంలో భోపదేవుడు రాసిన భాగవతవ్యాఖ్య సుప్రసిద్ధమైంది. ఏకనాథుడు 'ఏకనాథభాగవతం', నామదేవుని శిష్యుడు 'పరసా భాగవత్' భాగవతం రచించినట్లు తెలుస్తుంది. ఇక ఒక లక్ష ఓవీ (మరాఠీ ఛందస్సు) వృత్తాల్లో దశమ స్కంధాన్ని

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

శివకళ్యాణుడు అనువదించాడు. కృష్ణ దయార్పవుడు అనే కవి 40,000 ఓవీలతో దశమస్కంధంపై గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఇది అసంపూర్ణమైనందున ఉత్తమశ్లోకుడు అనే శిష్యుడు పూర్తి చేసినట్లు చరిత్ర తెలుపుతుంది. మేరోపంత్ 'మంత్ర భాగవతా'న్ని రచించాడు.

మలయాళం భాషలో భాగవతం:

మలయాళంలో పేరుపొందిన వారిలో శంకరఫణిక్కుర్ (14వ శతాబ్దం) 'భారతమాల' అనే గ్రంథంలో భాగవతదశమ స్కంధం కథను రచించి ఆ తర్వాత కాలంలో భారతం రాసినట్లు తెలుస్తుంది. అలాగే మలయాళ కవులలో మాధవఫణిక్కురు కూడ భాగవతాన్ని రచించినట్లు తెలుస్తుంది. కృష్ణగాధ లేక కృష్ణప్యాక్తు అనే పేరుతో 15వ శతాబ్దానికి చెందిన నంబూద్రి అనే కవి భాగవత రచన చేశాడు. అయితే భాగవతానికి ఉన్న మాహాత్మ్యం ఈ గ్రంథానికి ఉందని మలయాళ ప్రజల విశ్వాసం. ఎలత్తచ్చన్ (16వ శతాబ్దం) అని కవి 'శ్రీమద్భాగవతం, భాగవత గద్యం' అనే రెండు గ్రంథాలు రచించాడని తెలుస్తుంది.

తెలుగు భాగవతం:

ఈ విశిష్టగ్రంథరాజం భారతదేశంలో వివిధ భాషల్లోకి వివిధ ప్రక్రియలరూపంలో అనుస్మజనలు జరిగి ఉండటం జగద్విస్త విషయమే. అందులో భాగంగా తెలుగు భాషలోకి 14వ శతాబ్దానికి చెందిన బమ్మెర పోతన అనువదించడం తెలుగుజాతికే తలమానికమై నిలిచింది. 'శ్రీ కైవల్య పదంబు చేరుటకునై చింతించెదన్...' అంటూ భాగవత రచన ప్రారంభించి తెలుగు భాష సౌందర్యాన్ని, శ్రీకృష్ణపరమాత్మ రూపాన్ని, ఆయన లీలలను అత్యంత రమ్యంగా తీర్చిదిద్దిన పోతన ధన్యజీవి, పుణ్యజీవి, కారణజన్ముడు. తెలుగు పద్య పదతిని భావయుక్తాలంకార చీరలు కట్టి పద చమత్కార మువ్వలు తొడిగి నట్టింట నాట్యమాడించిన ఘనత పోతన భాగవత పద్యాలది.

"భాగవతము తెలిసి పలుకుట చిత్రంబు

శూలికైన తమ్మి చూలికైన ;

విబుధజనుల వలన విన్నంత కన్నంత

తెలియవచ్చినంత తేటపఱుతు" ⁴

పదవ తరగతి విషయం కాదంటూ ఆరంభంలో చెప్పిన పద్యం ఇది. సంస్కృత భాగవతం కేవలం పండితుల సొత్తుగా నిలచినప్పటికీ దాని అంతర్గత ప్రతీ మనషికి అవసరం. భాగవతము పండితభోగ్యం కాక భక్తభోగ్యం అని "భక్త్యా భాగవతం

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

జ్ఞేయం వ్యుత్పత్త్యాన టీకయ" అన్నది ఆరోక్తి. ఈ దూరదృష్టితో భాగవత అనువాదకులు ఆ గ్రంథానికి మెరుగులు దిద్దుతూ తమతమ భాషలోకి అనువదించి ధన్యులయ్యారు.

"పలికేడిది భాగవతమఱు

పలికించెడి వాడు రామభద్రుండఱు నేఱు

బలికిన భవహర మగునఱు

పలికెద వేఱొండు గాఢ పలుకఱుగ నేలా?" ⁵

అని రామభక్తి చాటుతూ, భాగవతం పలకడం నా అదృష్టం అంటూ కృష్ణకథను రచించాడు. పోతన 'శ్రీమహాభాగవతం' పేరుతో తెలుగులో స్వేచ్ఛానువాదం చేసి భాగవతానికి అజరామరకీర్తిని తెచ్చి పెట్టాడు. శ్రీకృష్ణుడు అంటే ఎలా ఉంటాడో తెలియని తెలుగు వారికి తన భాగవత అనువాదంతో ఒక రూపాన్ని ఇచ్చి ఆ రూపానికీ, లీలావిశేషాలకూ దాసులను చేసితెలుగు వారిని పరమ భక్తులుగా తీర్చిదిద్దారు. ఒకానొక సందర్భంలో వ్యాసుడు రచించిన మూల భాగవతాన్ని మరిపించే రచన పోతన భాగవతం అంటే అపచారం అవుతుందేమో.

భాగవతం శ్రీకృష్ణకథామృతం. ఈ కథలను అత్యంత రమనీయంగా లలిత మనోహరంగా తెలుగులోకి అనువదించిన వాడు పోతన. పోతన అనువాదం యధానువాదం, స్వేచ్ఛానువాదం రెండు పద్ధతులను పాటించాడు. అవసరమైన చోట కథా భాగాలను పెంచి పోషించాడు. దానికి ఉదాహరణ 'గజేంద్రమోక్షం ఘట్టం', 'రుక్మిణి కళ్యాణం'... వంటివి. భక్తిని చాటే సందర్భంలో పోతన మహా భక్తుడు ప్రహ్లాదునితో సమానంగా భగవంతుని స్మరించాడు. పోతన రచన కౌశలమంతా గజేంద్రమోక్షంలో గజేంద్రుడి ప్రార్థనలో -

"ఎవ్వనిచే జనించు జగ; మెవ్వని లోపలనుండు లీనమై;

యెవ్వని యందు డిందుఱు; బరమేశ్వరుఱు డెవ్వఱు; మూల కారణం

బెవ్వఱు; డనాదిమధ్యలయుఱు డెవ్వఱు; సర్వముఱు దానయైన

వాఱు డెవ్వఱు; వాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణంబు వేఱెడెన్" ⁶

ఈ సృష్టికి మూల కారకుడు ఎవడో వాడిని స్మరిస్తానంటూ చేసిన ప్రార్థన పోతన ప్రార్థన లాగే వినిపిస్తుంది. "సిరికిఱెప్పడు శంకచక్రయుగముఱు జేదోయి సంధింపడ..." అనే పద్యం పోతన రచనలో భక్తవరేణ్యుడు శ్రీమహావిష్ణువు యొక్క భక్తపాలన ప్రథమ కర్తవ్యంగా కనిపిస్తుంది. అట్లే వామన చరిత్రలో బలిని అణిచివేసే సందర్భంలో -

AUCHITHYAM UGC-CARE Listed Journal | Volume-4 | Issue-3 | March 2023 | ISSN: 2583-4797

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

"ఇంతింతై వటుండింతయై మఱియుఁ దానింతై నభోవీధిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై, ప్రభారాశిపై
నంతై, చంద్రుని కంతయై ధ్రువుని పైనంతై మహోర్వాటి పై
నంతై, సత్యపదోన్నతుండగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్దియై." ⁷

అనే పద్యంలో సూర్యబింబం కొలమానంగా సాగిన తీరు కంటికి వామనుడి పూర్ణరూపం సాక్షాత్కరింపజేస్తుంది. ఈ పద్యం భాషకు వర్ణచిత్రం అనే చెప్పవచ్చు. బాలకృష్ణుని వర్ణించినటువంటి దశమస్కంధంలోని ప్రతి పద్యము పసిపాపల అమాయకపు బోసినవ్వలూ, గోపికలంతా కూడి శ్రీకృష్ణుని అల్లరి పనులను యశోదకు పిర్యాదు చేసే సందర్భంలో "ఓయమ్మ నీ కుమారుడు మాయిండ్లను పాలు పెరుగు మననీడమ్మా..." అంటూ గొల్లలు పలుకగా యశోదాదేవి 'చిన్నికృష్ణుని అమాయకుడనీ, ఏ పాపమెరుగడనీ, మీ ఇండ్లలో లేరా పిల్లలు? అని గొల్లభామలనే ఎదురడిగినప్పుడు ప్రతీ తల్లి హృదయాన్నీ, తన బిడ్డపై ప్రేమను సాక్షాత్కరింప చేస్తాడు పోతన. శ్రీ కృష్ణుని అల్లరి చేష్టలు భరించాలనిపించేంత అందంగా చిత్రించాడు. ఒక్కటేమిటి పోతన భాగవతంలోని ప్రతి పద్యం చమత్కారయుక్తమైనది, రసవంతమైనది, సారభూతమైనది.

తెలుగు భాగవతాలలో ప్రసిద్ధి చెందినవి పోతన రచించినది ఒకటి. రెండవది వెంగమాంబ రాసిన ద్విపద భాగవతాలు. వెంగమాంబ సైతం మోక్షచింతనకే ద్విపదభాగవత రచన చేసినట్లు అవతారికలో "ముదము దీపింపన న్మోక్ష చింతనముఁ జేయగా భూసుర శ్రీకృష్ణుని మాడ్కి" ⁸ అని చెప్పుకున్నది. పోతనకు ముందే మడికి సింగన భాగవత దశమస్కంధం అనువాదం చేసినట్లు తెలుస్తుంది. ఇది ద్విపద ఛందస్సులో మధురాకాండము, కళ్యాణకాండము, జగదభిరక్షాకాండములు అనే మూడు భాగాలుగా విభజించి రాసినట్లు తెలుస్తుంది. ఇందులో కొంత భాగమే లభ్యమైనట్లు తెలుస్తుంది.

"సత్యభామయుఁ బారులుతీరు జూచి / నత్యుదాత్తతఁ బ్రీతి హరి వేడుటయును;

వేగంబె శౌరి యావృక్షంబుఁ బెఱికి / నాగారిపై నిడి నాతియుఁ దాని

ద్వారకాపురి కేఁగ వాసవుఁ." ⁹

శ్రీకృష్ణుడు తన ప్రియసఖి సత్యభామ కోరిక మేరకు పారిజాత అపహరణ సందర్భాన్ని ద్విపదలోని కళ్యాణకాండములో రమ్యంగా చిత్రించారు సింగన కవి. జనమంచి శేషాద్రిశర్మ 'తాండవ కృష్ణ'గా రంగాజమ్మ 'ప్రబంధం'గా శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి 'పంచనభాగవతం'గా రచించారు. 'ద్విపద భాగవతము' కొండేపూడి సుబ్బారావు ఇంకా ఎంతోమంది కవివరేణ్యులు పలురకాల ప్రక్రియలో భాగవతాన్ని రచించారు. కొన్ని లభ్యమైనవి. మరికొన్ని అలభ్యమైనవి. ఇలా తెలుగు భాషలో ఎన్నో భాగవతాలు

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

ఉన్నప్పటికీ పోతన భాగవతం మకుటాయమానం. పోతన రచించిన భాగవతంలో స్వతంత్రరసపోషణ, పాత్రచిత్రణ, కథావివరణ, పద్యమాధుర్యం, పదజాలవినియోగం అన్ని కలిపి ఆ గ్రంథానికి వన్నెతెచ్చాయి. అంతేకాక పోతన వంటి భక్తకవులు భాగవత కథలోని పాత్రలలో పరకాయప్రవేశం చేసి రాయడం, అందులో మునిగి భాగవత పాఠకులనూ ఆ గ్రంథంలో లీనం చేయడమే దాని ప్రత్యేకత. వీటన్నిటికంటే మించి 'కృష్ణకథ' కావడం తెలుగు వారికి 'ఇష్టకథ'గా భాగవతం నిలిచింది.

మరో విషయం ఏ.సి.భక్తి వేదాంతస్వామి ప్రభుపాద - 'ఇస్కాన్' సంస్థ వారు శ్రీమద్భాగవతాన్ని ప్రపంచపు పలు భాషల్లోకి అనువదిస్తూ భాగవత మాధుర్యాన్ని ప్రపంచానికి పరిచయం చేయడం భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని ప్రపంచానికి చాటి చెప్పే ప్రయత్నంగా గర్వించదగిన విషయం.

ముగింపు:

వివిధ భాషల్లోని భాగవతాలను పరిశీలిస్తే అత్యధికంగా 'దశమస్కంధం' అనువదించబడినదని అర్థమవుతుంది. అంటే భాగవతం అంటే దశమస్కంధభాగమే అన్న భ్రమ కలుగుతుంది. అలా ఎందుకంటే దశమస్కంధం సాక్షాత్తు కృష్ణపరమాత్ముని జన్మవిశేషాలు, ఆయన లీలలు అందంగా తోచడమే అయి ఉండవచ్చు. అయితే భాగవతం భక్తిరసకావ్యం. ఈ భక్తిని ఆధారంగా రచించిన భాగవతాలు లేకపోలేదు. కానీ దశమ స్కంధ కథలు శ్రీకృష్ణుడి రూపాన్ని కన్నులముందు నడయాడేలా చేస్తాయి. అది భాగవత కథలకున్న ప్రత్యేకత. అయితే భాగవతం వివిధభాషల్లోకి అనువదించబడినట్లే భాగవతంపై పలు వ్యాఖ్యలుకూడా వచ్చాయి. అలాంటి వాటిలో 'శ్రీధరీయవ్యాఖ్య' ముఖ్యమైనది. ఇది పోతన అనువాదానికి సహకరించినదని స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. విశ్వనాథ చక్రవర్తి 'సారాధర్మిని', మధుసూదన సరస్వతి 'గూడార్థదీపిక', వల్లభాచార్య 'సుబోధిని' ప్రసిద్ధమైనవి.

పాదసూచికలు:

1. సూరసాగర్, దశమస్కంధం, దోహా 1
2. సూర్ దోహావలి, అబిద్ రిజవీ - పుట 66
3. PADYAVALI, S.K.DAI - Introduction - page.7
4. పోతన భాగవతం, ప్రథమస్కంధం-17
5. పోతన భాగవతం, ప్రథమస్కంధం - పద్యం 18
6. పోతన భాగవతం, అష్టమస్కంధం - పద్యం 73
7. పోతన భాగవతం, అష్టమస్కంధం - పద్యం 622
8. ద్విపదభాగవతం, తరిగొండ వెంగమాంబ, అవతారిక
9. ద్విపదభాగవతము (మడికి సింగన), పరిష్కర్త -మహాదేవ శాస్త్రి, పుట -120

Article Link: https://www.auchithyam.com/advanced/latest/march23_01.php

ఉపయుక్తగ్రంథసూచి:

1. కరుణశ్రీ. భాగవతవైజయంతిక. హైదరాబాదు: ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, 1988.
2. యాదగిరి, కె. పోతన భాగవతసమాలోచనం. వరంగల్లు: కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, 2004.
3. లక్ష్మీరంజనం, ఖండవల్లి. భారతీయసాహిత్యసంకలనం. హైదరాబాదు: తెలుగుఅకాడమి, 1979.
4. పోతన భాగవతము 1 & 2 సంపుటములు, తి.తి.దే, 2015

గమనిక: ఈ పత్రికలోని వ్యాసాలలో అభిప్రాయాలు రచయితల వ్యక్తిగతమైనవి.
వాటికి సంపాదకులు గానీ, పబ్లిషర్స్ గానీ ఎలాంటి బాధ్యత వహించరు.